

Το μέλλον ανήκει στον «πολιτισμό της αλληλεγγύης»

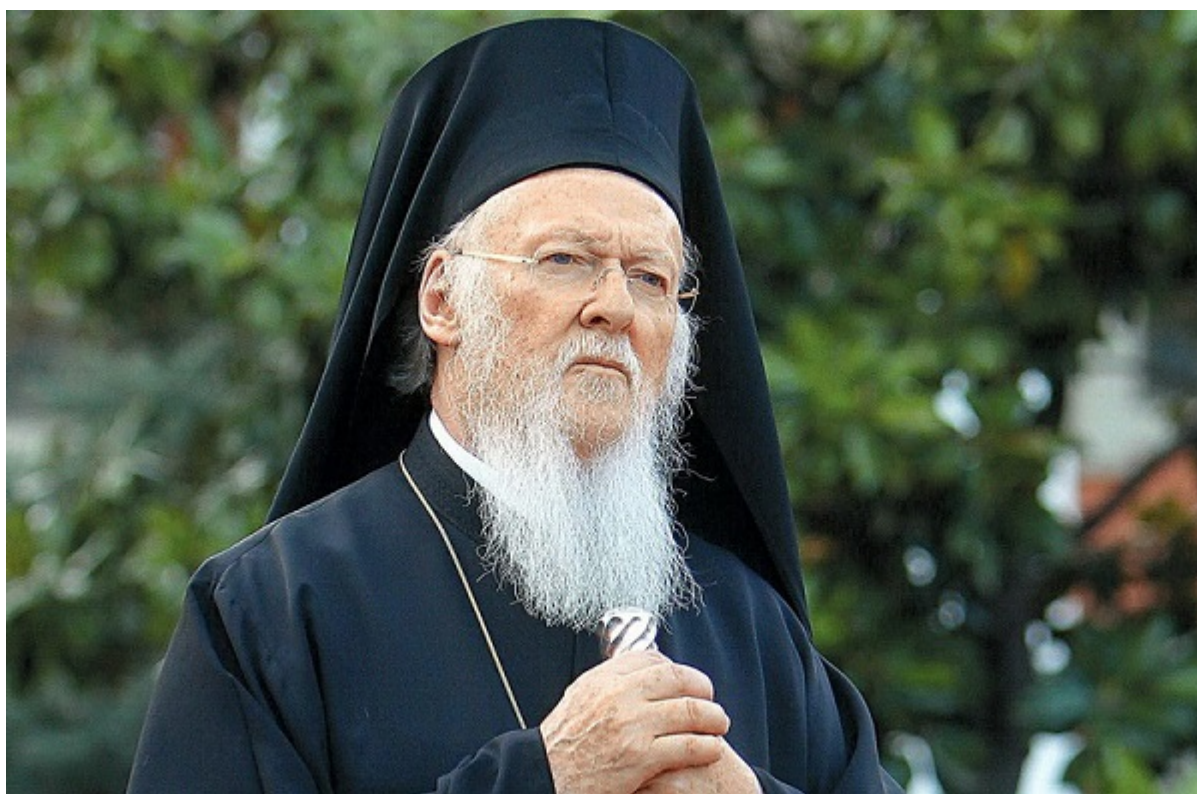
/ [Πεμπτουσία](#)

Το παρόν και το μέλλον της Ευρώπης και ο ρόλος του Χριστιανισμού και ειδικότερα της Ορθοδοξίας στη διαμόρφωσή του, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η οικονομική ανάπτυξη, η εμβάθυνση και προώθηση της αλληλεγγύης σε συνάρτηση με την υφιστάμενη προσφυγική και μεταναστευτική κρίση, που δοκιμάζει τις αξίες της γηραιάς ηπείρου, αποτέλεσαν τα κεντρικά σημεία της ομιλίας που πραγματοποίησε ο Οικουμενικός Πατριάρχης, το βράδυ της Παρασκευής, 4 Μαΐου, στην Άγκυρα, κατά τη διάρκεια δείπνου που παρέθεσε προς τιμήν του ο επικεφαλής της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Τουρκία, Πρέσβης Christian Berger, με την παρουσία των Πρεσβευτών των χωρών της Ε.Ε. στην χώρα.

Στην ομιλία του, που πραγματοποιήθηκε στην αγγλική γλώσσα, ο Παναγιώτατος αναφέρθηκε στις συνεχείς προσπάθειες του Οικουμενικού Θρόνου για την προώθηση του διαλόγου, ως το πλέον αποτελεσματικό μέσο για την αντιμετώπιση προβλημάτων. «Ο διάλογος είναι μια χειρονομία αλληλεγγύης», σημείωσε ο

Οικουμενικός Πατριάρχης, ο οποίος επισήμανε ότι έχει αφιερώσει την πολυετή Πατριαρχική διακονία του στην καλλιέργεια και ενδυνάμωση της ενότητας της Ορθοδόξου Εκκλησίας, στην προώθηση της ειρηνικής συνύπαρξης, του διαχριστιανικού, διαθρησκειακού και διαπολιτισμικού διαλόγου, καθώς και στη διεξαγωγή διαλόγου με τον σύγχρονο κόσμο. Ιδιαίτερη αναφορά έκανε στις προσπάθειες καταπολέμησης του θρησκευτικού φονταμενταλισμού, σημειώνοντας πως «είναι ιδιαίτερα προκλητικό το γεγονός ότι η πίστη στο Θεό - η πρωταρχική δύναμη της ψυχής που ανοίγει τις πύλες του παραδείσου και μας προσανατολίζει προς το αιώνιό μας πεπρωμένο - χρησιμοποιείται ως όχημα αμείλικτης και τυφλής βίας». Υπενθύμισε δε, ότι στην Εγκύκλιο της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας, που πραγματοποιήθηκε στην Κρήτη τον Ιούνιο του 2016, επισημαίνεται ότι ο φονταμενταλισμός «αποτελεί έκφραση νοσηράς θρησκευτικότητας». Μιλώντας, μεταξύ άλλων, και για τους αγώνες και την αγωνία του Πατριαρχείου για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, τόνισε ότι «η αλληλεγγύη με τη δημιουργία και η αλληλεγγύη προς την ανθρωπότητα είναι αδιαίρετες - αποτελούν δύο όψεις του ίδιου νομίσματος».

«Σήμερα, παρατηρούμε σε όλο τον κόσμο μια αποστασιοποίηση από την παράδοση της αλληλεγγύης, ένα φαινόμενο της εποχής μας που επιταχύνεται από την ευρεία αύξηση του ατομικισμού, του ευδαιμονισμού, του καταναλωτισμού και της ελλείψεως κοινωνικής ευαισθησίας. Ως απάντηση στην πρόκληση αυτή, οι θρησκείες καλούνται να προωθήσουν τις φιλόθρονες παραδόσεις τους, να εργαστούν για την οικοδόμηση “γεφυρών”, να προστατεύσουν την ιερότητα του ανθρώπινου προσώπου και να συμβάλουν στην προσέγγιση των ατόμων και των πολιτισμών εναντίον του φανατισμού και της «σύγκρουσης των πολιτισμών». Στη

διδασκαλία και την πρακτική τους, πρέπει να επιβεβαιώσουν την αδιάσπαστη ενότητα μεταξύ της πίστης στον Θεό και της αγάπης προς τους συνανθρώπους μας. Η απάντηση σε αυτά τα μεγάλα σύγχρονα προβλήματα απαιτεί κοινή δράση και μια κοινή πορεία προς το μέλλον, το οποίο είτε θα είναι πράγματι κοινό είτε δεν θα υπάρξει καθόλου».

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης αναφέρθηκε ιδιαίτερα στην Ευρώπη και στο όραμα και την προοπτική ενοποιήσεώς της, επισημαίνοντας ότι στο επίκεντρό της δεν μπορεί να υπάρχει μόνον η οικονομική ανάπτυξη αλλά κυρίως ο σεβασμός της ανθρώπινης ελευθερίας και αξιοπρέπειας.

«Για εμάς, η Ευρώπη είναι ένα μεγάλο πείραμα αλληλεγγύης σε μια ήπειρο που κατά τον τελευταίο αιώνα γνώρισε τους δύο πιο αιματηρούς και τρομερούς πολέμους στην ιστορία της ανθρωπότητας. Είναι ένα σχέδιο ειρηνικής συνύπαρξης, ελευθερίας, δικαιοσύνης και σεβασμού της πολυφωνίας. Υπό την έννοια αυτή, η Ευρώπη δεν είναι, το “Korfbgeburts”, δηλαδή το προϊόν του νου – όπως το αποκαλούσε στο παρελθόν ο διάσημος κοινωνιολόγος Ralph Dahrendorf – αλλά μάλλον ενσωματώνει υψηλά ανθρώπινα ιδανικά και, θα μπορούσαμε να πούμε, έναν ιδεαλισμό. Δεν είναι δυνατόν για την Ευρωπαϊκή Ένωση απλώς να υπάρχει ως σχέδιο ομοιομορφής οικονομικής πολιτικής και οικονομικής ανάπτυξης, με βάση την αρχή της «αυτονομίας της οικονομίας». Αυτό που βρίσκεται στο επίκεντρο του ευρωπαϊκού έργου είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα και η ιδέα της «ανοιχτής κοινωνίας», και τα δύο εκφράσεις της πίστης στην ανθρώπινη ελευθερία και αξιοπρέπεια».

Αναπτύσσοντας τις σκέψεις του για την Ευρώπη, ο Οικουμενικός Πατριάρχης, υπενθύμισε και το φετινό εορτασμό της 70ής επετείου από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, και σημείωσε ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα στον τομέα της πολιτικής σε ολόκληρη την ιστορία της ανθρωπότητας. «Αναφορά σήμερα στα ανθρώπινα δικαιώματα σημαίνει αναφορά στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, στην προστασία της ελευθερίας και της δικαιοσύνης, καθώς και της ανοιχτής κοινωνίας και της διεθνούς ειρήνης. Πράγματι, τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι μια κεντρική έκφραση του ανθρωπισμού στον κόσμο μας, ή, με άλλα λόγια, λειτουργούν ως καθολικό ανθρωπιστικό κριτήριο», είπε, και υπογράμμισε ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα, ως πρότυπο του Διαφωτισμού, δεν ήταν ένα ορθολογικό έργο, αλλά μια έκφραση της πίστης στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τις υπέρτατες αξίες «της ελευθερίας, της ισότητας και της αδελφοσύνης».

«Εμείς υπογραμμίζουμε με έμφαση: όχι μόνο η ελευθερία, η οποία όταν διαχωρίζεται από την ισότητα και την αδελφοσύνη κινδυνεύει να γίνει ατομικιστική · όχι μόνο ισότητα χωρίς ελευθερία, η οποία κινδυνεύει να δημιουργήσει μια σχετική ισότητα, ή ακόμα και ολοκληρωτισμό · όχι μόνο

αδελφοσύνη που κινδυνεύει να γίνει πηγή κοινοτικοποίησης, ο ριζοσπαστισμός της Κοινότητας (Gemeinschaft) χωρίς θετικές πολιτικές επιπτώσεις στο επίπεδο της ευρύτερης κοινωνίας. Οι τρεις βασικές αξίες του τρίπτυχου είναι αδιαίρετες. Με αυτή την έννοια, η δική μας άποψη για την Ευρώπη έχει ένα ηθικό και πνευματικό υπόβαθρο και προσανατολισμό. Συνεπώς, διακρίνουμε την έννοια μιας τεχνοκρατικής Ευρώπης, μιας Ευρώπης της οποίας προτεραιότητα είναι η οικονομία και η λειτουργία της αγοράς, από μια έννοια της Ευρώπης που βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα και τον πλουραλισμό. Είναι αρκετά χαρακτηριστικό ότι αυτές οι αρχές φθάνουν στο προσκήνιο όταν αμφισβητείται η ενότητα και το μέλλον της Ευρώπης».

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης υπογράμμισε ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν αποτελούν απειλή για τον πλουραλισμό, αλλά εξασφαλίζουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ελεύθερη πολιτιστική έκφραση και τον σεβασμό της διαφοράς. «Η παγκοσμιότητα δεν σημαίνει ομοιομορφία. Με αυτή την έννοια, η θρησκευτική ελευθερία, η οποία μας απασχολεί προσωπικά πάντοτε, ανήκει στις βασικές αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα για την ελεύθερη διαμόρφωση της ιδιαίτερης ταυτότητας κάθε ανθρώπου», σημείωσε και στη συνέχεια αναφέρθηκε στη σχέση του Χριστιανισμού – και ιδιαιτέρως της Ορθόδοξης Εκκλησίας, με την Ευρώπη και την κουλτούρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

«Φυσικά, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν προέκυψε “ex nihilo”, από το τίποτα. Βασίζεται σε μια μακρά παράδοση αξιών, αγώνων για ελευθερία και δικαιοσύνη και πίστης στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου. Χωρίς αυτές τις ρίζες, θα ήταν αδύνατο να προσδιοριστεί ως «Ευρώπη». Μία από αυτές τις ρίζες είναι αναμφισβήτητο ο χριστιανισμός. Επομένως, ο πυρήνας της σύγχρονης Ευρώπης, δηλαδή τα ανθρώπινα δικαιώματα, φέρει τη σφραγίδα του Χριστιανισμού, ακόμη και αν δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως η άμεση δημιουργία του. Ούτε η αρχική απόρριψη των σύγχρονων ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τις δυτικές χριστιανικές εκκλησίες ούτε οι αντι-εκκλησιαστικές τάσεις του Διαφωτισμού μπορούν να εξαλείψουν τις βαθιές ρίζες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χριστιανική παράδοση και τον πολιτισμό. Είναι σταθερή η πεποίθησή μας ότι σήμερα οι χριστιανικές εκκλησίες μπορούν να συμβάλλουν στην κουλτούρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενισχύοντας έτσι την ευρωπαϊκή ταυτότητα. Όσον αφορά τη συγκεκριμένη συμβολή που μπορεί να προσφέρει η Ορθόδοξη Εκκλησία σ’ αυτή την κουλτούρα, πιστεύουμε ότι αυτό σχετίζεται με την κεντρική θέση της κοινωνικής διάστασης της ελευθερίας, η οποία προστατεύει τη μετατροπή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ατελείωτες ατομικές αξίες. Από την άποψη αυτή, όταν μιλάμε για τους μεγάλους Πατέρες της Εκκλησίας της Ανατολής, την Ορθόδοξη Εικονογραφία, την ευχαριστιακή χρήση της Δημιουργίας, την ενσάρκωση του χριστολογικού δόγματος της Χαλκηδόνας στην αρχιτεκτονική της Αγίας Σοφίας, την ορθόδοξη κουλτούρα της φιλανθρωπίας

και της διακονίας και για τη θεολογία του προσώπου, αναφερόμαστε σε πνευματικές αξίες που ανήκουν στις ρίζες της Ευρώπης - μιας Ευρώπης που είναι ευρύτερη, όχι μόνο γεωγραφικά, αλλά και πολιτισμικά και πνευματικά, από τη Δυτική Ευρώπη. Για την ορθόδοξη αυτοσυνειδησία, το μέλλον δεν ανήκει στον ατομικισμό, στον "homo clausus" - τον εσωστρεφή άνθρωπο, ή στην ευδαιμονιστική αυτοπραγμάτωση. Προφανώς, δεν ανήκει ούτε στον ακραίο κοινοτισμό, όπου η ατομική ελευθερία θυσιάζεται σε συλλογικούς σκοπούς. Ούτε εντοπίζεται στην θεοποίηση της επιστήμης και της τεχνολογίας, στην οικονομοκρατία και στον «φονταμενταλισμό της αγοράς», ή την ηθελημένη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Στην πραγματικότητα, αυτές οι έννοιες δεν είναι πραγματικά «ευρωπαϊκές». Το μέλλον ανήκει στον «πολιτισμό της αλληλεγγύης».

Απευθυνόμενος στους Πρέσβεις των χωρών και τους Εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Τουρκία ο Οικουμενικός Πατριάρχης έκανε ιδιαίτερη αναφορά και στο μείζον ζήτημα της σημερινής προσφυγικής κρίσης.

«Όλοι αναγνωρίζουμε ότι η μετανάστευση και η διαρκώς εντεινόμενη έξοδος προσφύγων από εμπόλεμες περιοχές αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα σύγχρονα προβλήματα για όλη την ανθρωπότητα. Δοκιμάζει τις θεμελιώδεις αξίες του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Είναι αδύνατο η σημερινή μεταναστευτική και προσφυγική κρίση να αντιμετωπιστεί με τις αξίες μιας γραφειοκρατικής, τεχνοκρατικής και οικονομικά επικεντρωμένης Ευρώπης. Η λύση πρέπει να βασίζεται στις αρχές των αξιών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι οποίες αποτελούν τη Magna Carta της Ευρώπης και έχουν ως επίκεντρο την προστασία της ανθρώπινης ελευθερίας. Ο φυσικός σύμμαχος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι οι Χριστιανικές Εκκλησίες, ακόμη και αν το θεωρητικό υπόβαθρο που αποτελεί τη βάση της χριστιανικής κατανόησης της ανθρώπινης αξιοπρέπειας διαφέρει από εκείνο των κοσμικών κινήσεων».

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης, στη συνέχεια, εξέφρασε την άποψη ότι οι προσπάθειες εκπροσώπων της ακραίας εκκοσμίκευσης να περιθωριοποιήσουν την θρησκεία, δεν προωθούν ανθρωπιστικούς στόχους. «Οι θρησκείες είναι σε θέση», συνέχισε, «να αντιμετωπίσουν αποφασιστικά τα ζητήματα της μετανάστευσης και των προσφύγων, εφαρμόζοντας και καλλιεργώντας ένα πνεύμα αλληλεγγύης και υποστηρίζοντας σχετικές πρωτοβουλίες και τάσεις στο πολιτικό και κοινωνικό πεδίο, και οι οποίες έχουν ως στόχο την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Η πίστη εμπνέει και ενισχύει τον αγώνα για δικαιοσύνη και ελευθερία και ακόμη παρέχει και υποστήριξη όταν αυτός φαίνεται να βρίσκεται σε αδιέξοδο. Είμαστε βέβαιοι ότι η μεταναστευτική και η προσφυγική κρίση αποτελεί ευκαιρία και βάση για συνεργασία και αμοιβαίες πρωτοβουλίες για θρησκείες, εκκλησίες, κυβερνήσεις, ανθρωπιστικά κινήματα, μη κυβερνητικές οργανώσεις στην Ευρώπη

και σε παγκόσμια κλίμακα. Εξάλλου, το σύγχρονο προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα δεν επηρεάζει μόνο την Ευρώπη». Εκτίμησε δε, ότι σε αυτό το πλαίσιο μπορούμε να βρούμε μια απάντηση στην ερώτηση “Quo vadis Europa?” (Που βαδίζεις Ευρώπη;), αλλά και στην πρόσφατη δήλωση του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ. Jean-Claude Juncker, ότι «η Ευρώπη χάνει παγκοσμίως δύναμη». «Η Ευρώπη, ωστόσο, είναι πολύ μεγαλύτερη από ό, τι αντιπροσωπεύει οικονομικά και δημογραφικά», τόνισε ο Οικουμενικός Πατριάρχης και επεσήμανε ότι «το εκκοσμηκευμένο παρόν της Ευρώπης δεν μπορεί να διαχωριστεί από το παρελθόν της, το οποίο είναι εμπνευσμένο και διαμορφωμένο από την ίδια τη χριστιανική κουλτούρα [...] Στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο, οι Χριστιανικές Εκκλησίες θα παραμείνουν για πάντα ένας τόπος όπου βιώνεται και μαρτυρείται η αληθινή ελευθερία».

Το πρωί του Σαββάτου, 5 Μαΐου, ο Οικουμενικός Πατριάρχης χοροστάτησε στη Θεία Λειτουργία που τελέστηκε για τους Ορθοδόξους της Αγκύρας, στους οποίους μίλησε επίκαιρα και τους μετέφερε την ευλογία της Μητέρας τους Εκκλησίας.

Μετά τη δεξίωση που επακολούθησε ο Πατριάρχης επέστρεψε στην Πόλη.